N:o 93.

Ank. till Riksd. kansli den 5 maj 1899, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af inom Riksdagen väckta motioner i fråga om åtgärder för beredande af möjlighet för mindre bemedlade att förvärfva sig egna hem.

(I. A.).

I ofvannämnda ämne hafva följande motioner blifvit vid innevarande års riksdag väckta, nemligen:

inom Första Kammaren:

motion n:o 10 af herr *G. Benedicks*, som föreslagit, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda, huruvida och i hvilken omfattning staten kunde anses böra medelst lån med låg ränta och lång amorteringstid understödja arbetarne på landsbygden i deras sträfvan att förvärfva egna hem, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning kunde föranleda;

inom Andra Kammaren:

motion n:o 6 af herr *M. Schenström* med förslag, att Riksdagen behagade i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta ut-

arbeta och för Riksdagen framlägga förslag rörande lån af statsmedel åt mindre bemedlade för att skaffa sig egna hem, samt till de bestämmelser som i sammanhang dermed kunde anses erforderliga;

motion n:o 146 af herr *M. F. Nyström*, som hemstält, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbeta och till Riksdagen inkomma med förslag till upplåtelse af vissa, i motionen uppräknade, kronan tillhöriga egendomar i Solna och Spånga socknar af Stockholms län till egna hem för arbetare och mindre bemedlade personer i Stockholm, på sådana vilkor och bestämmelser, som, efter vunnen utredning, kunde befinnas erforderliga för ett verksamt och kraftigt befordrande af det i motionen angifna syftet;

motion n:o 177 af herr *H. Pantzarhielm,* varande i denna motion, i hvars syfte åtskilliga bland kammarens ledamöter instämt, föreslaget, *dels* att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta utreda den s. k. egna-hems-frågan, så väl med afseende å denna frågas betydelse för vårt fosterland i politiskt, socialt, ekonomiskt och sedligt hänseende som ock med afseende å den form och de betingelser, under hvilka i vårt land egna hem åt mindre bemedlade skulle kunna eventuelt genom statens mellankomst beredas, samt derefter till Riksdagen inkomma med de förslag till frågans lösning, hvartill denna utredning kunde gifva anledning; samt *dels* att Riksdagen för detta ändamål ville ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag af tio tusen kronor;

motion n:o 192 af herr *C. J. Jakobson*, med hvilken herr *L. P. Mallmin* m. fl. instämt, hvilken motion, i hvars syfte herr *A. Göransson* m. fl. instämt, innefattar förslag, att Riksdagen måtte besluta att för nästa år anslå en million kronor i och för utlåning till mindre bemedlade arbetare inom vårt land, som ville förskaffa sig mindre jordbruk eller s. k. egna hem, samt öfverlemna till Kongl. Maj:t bemyndigandet att närmare utreda och utanordna de af Riksdagen anslagna medlen.

Hvad först beträffar herr *Nyströms* förslag i fråga om upplåtelse af vissa kronoegendomar inom Solna och Spånga socknar till bildande af

egna hem för arbetare och mindre bemedlade personer i Stockholm, får utskottet erinra, att Riksdagen enligt skrifvelse den 9 maj 1894 beslutit, att styckning antingen i sin helhet eller delvis till smärre jordbrukslägenheter må kunna ega rum af sådana mindre kronoegendomar, som vid arrendetidens utgång skola försäljas, äfvensom att jemväl af öfriga under domänstyrelsens förvaltning stälda, för statsverkets räkning utarrenderade egendomar må kunna efter arrendetidens slut antingen genom styckning eller afsöndring beredas mindre jordbrukslägenheter; och förutsatte Riksdagen äfven, enligt hvad i skrifvelsen anförts, att det någon gång må kunna befinnas lämpligt att vid försäljning af kronodomän i större eller mindre mån stycka densamma till tomtplatser. Med anledning af Riksdagens beslut i detta ämne har Kongl. Maj:t den 25 september 1896 fastställt särskilda bestämmelser om lägenheters upplåtande från kronans under domänstyrelsens förvaltning stående, för statsverkets räkning utarrenderade jordbruksdomäner.

Då således Kongl. Maj:t icke lärer underlåta att, derest sådant skulle befinnas lämpligt och af förhållandena påkalladt vid de tider, då arrendena af de utaf motionären omförmälda kronoegendomarne utlöpa, och som, enligt hvad motionären meddelat, inträffa under åren 1901—1908, vidtaga åtgärder till beredande å dessa egendomar af mindre jordbrukslägenheter eller tomtplatser, anser utskottet sig icke böra förorda en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det syfte motionären föreslagit.

Vidkommande härefter herr *Jakobsons* motion om beviljande af anslag till underlättande för mindre bemedlade arbetare att förskaffa sig egna hem får utskottet erinra, att en vid nästlidet års riksdag i enahanda syfte väckt motion då blef utaf statsutskottet afstyrkt af skäl, bland andra, att utskottet icke ansåge tillrådligt, att en fond skulle afsättas för befordrande af ett visst ändamål, utan att någon som helst utredning förebragts, på hvad sätt denna fond skulle till förmån för ett sådant ändamål användas. Samma skäl synes utskottet nu föranleda, att den ifrågavarande motionen bör afslås.

I ofvan omförmälda motion har herr *Benedicks* anfört följande.

Att de hittills i vårt land gjorda försöken att på lagstiftningens väg trygga arbetsklassen mot de ekonomiska vådor, af hvilka denna klass mer än andra hotades, icke haft framgång, vore icke, enligt motionärens förmenande, beroende på bristande intresse hos någon af statsmagterna,

utan derpå att den rigtning, i hvilken försöken skett, icke varit den rätta. Den obligatoriska arbetareförsäkringens idé, hemtad från Tyskland, hade icke ens i sitt hemland vunnit odeladt bifall, utan erkändes det derstädes allmänt, att densammas genomförande icke förminskat det sociala missnöjet. Hos oss hade man i tid beaktat vådorna af en sådan försäkring, det orättvisa gynnande af en klass på andra klassers bekostnad, som densamma innebure, tvångets menliga inverkan, faran af den fondbildning, som försäkringen förutsatte, äfvensom att densamma stode i strid med det hos oss brukliga och naturliga sättet att lemna understöd åt behöfvande hufvudsakligen in natura.

Lyckligtvis kunde samma mål efter motionärens mening nås genom andra medel, hvilka icke vore förenade med sådana olägenheter, nemligen genom statens ingripande för att bereda arbetsklassen på landet egna hem.

Att frågan dervid borde begränsas till arbetsklassen på landet, berodde på flere skäl. Dels vore det oförnekligt, att arbetarne på landet i många afseenden lefde under mindre lyckliga förhållanden än arbetarne i städerna. Statens ingripande till förmån för stadsarbetaren vore derför mindre behöfligt, på samma gång man skulle kunna hoppas, att en förbättring i berörda hänseende af landtarbetarens ställning skulle motverka den allt mer tilltagande strömningen af arbetare till städerna och i någon mån råda bot å den redan nu förefintliga bristen på landtbruksarbetare. Dels egde stadsarbetarne med deras rikare tillgång på penningar och större lätthet att associera sig möjlighet att sjelfva förskaffa sig egna hem, i den mån behof af sådana hos dem framträdde. Dels gjorde de hygieniska fördelar, som med egna hem vore förenade, sig företrädesvis gällande å landet. Dels kunde man förutse, att ett allsidigt genomförande af den ifrågasatta reformen skulle ställa så stora anspråk på statsverket, att begränsning vore nödvändig.

Att arbetarne på landet i regel lefde i afsaknad af egna hem med dertill hörande större eller mindre områden jord berodde, såsom motionären vidare anför, derpå, att erforderliga penningmedel för förvärfvande af egna hem icke funnes för dem tillgängliga, och vore det i detta afseende som det enligt motionärens förmenande vore önskvärdt, att staten räckte arbetarne en hjelpsam hand genom att blifva deras förlagsgifvare på billiga vilkor. Statens framträdande såsom förlagsgifvare i liknande fall vore något för vårt land långt ifrån okändt. Motionären ville särskildt erinra om de så kallade odlingslånen, enär han föreställde sig, att utlå-

ningen af statsmedel till förvärfvande af egna hem i mångt och mycket skulle kunna ordnas efter samma grunder som dessa.

Hufvudtanken skulle vara, att staten upptoge lån till belopp, som pröfvades skäligt, och deraf i sin ordning försträckte de arbetare, som önskade förvärfva egna hem, för sådant ändamål erforderliga medel under närmare bestämda vilkor, rörande hvilka särskildt förtjenade att framhållas önskvärdheten af att amortering tillätes ske på mycket lång tid, samt att räntan sattes så lågt som för staten vore möjligt. Härigenom skulle säkerligen lånevilkoren för arbetaren kunna ställas så fördelaktigt, att han med en årlig afgift, icke större än den han i vanliga fall erlade i hyra för sin bostad, inom ett antal år amorterade lånet och sålunda utan känbara uppoffringar så väl åtnjöte fördelen att hela tiden bo i eget hem som ock vid amorteringstidens slut i detta hem egde en sparad kapitaltillgång. Rörande den säkerhet, som skulle erfordras för lånens beviljande och för desammas användande för uppgifvet ändamål, förestälde sig motionären, att praktiska bestämmelser utan svårighet skulle kunna träffas. För den händelse sådant befunnes lämpligt, kunde till större säkerhet för de låntagande arbetarnes familjer, i likhet med hvad utomlands flerstädes egde rum, lånerörelsen kombineras med lif- och lifränteförsäkring af låntagarne.

Maximibelopp för de särskilda lånen borde fastställas i kategorier, vexlande efter låntagarens behof och öfriga förhållanden. Det blefve ock af nöden att förbehålla staten pröfningsrätt af de lokala betingelserna, då olika platser kunde vara olika lämpliga för anläggning af egna hem. Likaledes borde bestämmas, att någon jord, åtminstone trädgårdsland, städse skulle vara förenad med bostäderna, hvaremot i öfrigt några allmänna bestämmelser icke komme att erfordras rörande omfånget af de egna hemmen, utan detsamma borde öfverlemnas åt låntagarens godtycke inom de gränser, som lånesummans storlek uppdroge. Naturligt vore, att individuella och faktiska förhållanden i sådant afseende måste föranleda till stora olikheter. Lånerörelsen borde nemligen i motionärens tanke omfatta alla klasser af landtarbetare, både jordbruks- och industriarbetare; och vore det härvid gifvet, att en jordbruksarbetare, hvilken skulle ur jorden hemta all sin inkomst, behöfde mycket mera jord än en annan arbetare, som hade hela sin förtjenst eller åtminstone större delen deraf på annat håll och af det egna hemmet hufvudsakligen begärde en bostad, liksom ock att jordens beskaffenhet, brukningssättet, klimatet, afsättningsförhållandena och annat i skilda delar af vårt land måste göra

måttet af den jord, en jordbruksarbetare behöfde, mycket olika. Såsom ett önskningsmål särskildt vid arbetares förvärf af jord förtjenade framhållas, att bestämmelserna rörande jords styckning och lagfart blefve enklare och billigare än nu vore förhållandet.

Att arbetsklassens förvärfvande af egna hem skulle på densamma utöfva en särdeles välsignelserik inverkan i moraliskt, ekonomiskt och socialt afseende vore, enligt motionärens förmenande, lika otvifvelaktigt som att möjligheten till sådant förvärf skulle af flertalet bland arbetare helsas med synnerlig glädje och tacksamhet, såsom innebärande ett förverkligande af deras käraste önskningar. En egen torfva, en egen härd vore för de allra fleste, åtminstone i vårt land, något särskildt tilldragande. Säkerligen skulle också i följd häraf den erbjudna möjligheten i mycket stor utsträckning anlitas af arbetarne, och deras ekonomiska ställning derigenom betryggas i en omfattning, som aldrig skulle kunna genom tvång åstadkommas på en väg, som de motvilligt följde. Ett eget hem innebure en sparad penning så god som någon annan och vore ett godt skydd mot nöd, vare sig den förorsakades af olycksfall, sjukdom, ålderdom eller familjeförsörjarens frånfälle.

Trefnaden i de egna hemmen skulle motarbeta böjelsen för utelif och derigenom befrämja nykterheten. Vissheten att vara oberoende af hyresvärdar, att icke kunna godtyckligt uppsägas, skulle innebära en hittills för de flesta arbetare okänd trygghet, särskildt värdefull för dem med stora familjer, hvilka nu mer än andra ofta vore utsatta för obehag i sådant afseende. De hygieniska förhållandena, hvilka i våra dagars arbetarekaserner ofta vore mycket otillfredsställande, skulle i de egna hemmen blifva väsentligt gynsammare, och intresset samt ansvaret för den egna härden skulle uppmuntra till renlighet. Brist på bostad skulle ej längre lägga hinder i vägen för giftermål; med tidigare giftermål följde en talrikare och kraftigare afkomma, och det nya slägtet skulle växa upp under goda förutsättningar att få en sund andlig och lekamlig utveckling.

Socialt skulle arbetarens ställning höjas ett trappsteg, då han blefve jordegare, och jemväl hans politiska åskådning skulle röna inflytande af förändringen i hans yttre förhållanden. En person, hvilken såsom jordegare hade egna intressen, som vore beroende af samfundsordningens bestånd, blefve ej gerna socialist eller omstörtningsman. Erfarenheten lärde, att bofasta arbetare i allmänhet vore utmärkta både arbetare och medborgare.

Oafsedt dessa för staten synnerligen afsevärda sociala och politiska följder skulle egna-hems-frågans lyckliga lösning äfven ekonomiskt för landet i dess helhet medföra en vinst, som säkert skulle på längden vida öfverväga kostnaderna för förslagets genomförande. Folkökningen skulle tillföra landet en rikedom af nya arbetskrafter, i samband hvarmed äfven landets ekonomiska bärkraft och försvarskraft skulle ökas. Emigrationen skulle aftaga, då tillfälle bereddes arbetaren att i hemlandet nå den trygga och sjelfständiga ekonomiska ställning, som han nu ofta måste söka i främmande land. Den ökade efterfrågan efter jord skulle medföra uppodlande af de delar af landet, dit odlingen hittills ej hunnit. Härvid förtjenade att bemärkas, att de förut omnämnda odlingslånen icke fylde behofvet af understöd till landets uppodlande, otillräckliga som de vore särskildt i det afseendet, att de icke lemnade medel till uppförande af bostäder.

Att frågan om beredande af egna hem åt arbetare förtjenade allt afseende, borde icke möta någon gensägelse. Men, hvad mer vore, det vore nödvändigt att just staten toge frågan om hand, då den enskilda företagsamheten och offervilligheten här alltid måste blifva otillräckliga. Endast staten egde den möjlighet att i stor utsträckning på billigaste vilkor anskaffa och utlåna penningar, hvilken för frågans praktiska lösning vore en oundgänglig förutsättning. Låg ränta och lång amorteringstid vore lifsvilkor för egna-hemsfrågan.

Till stöd för sitt i förevarande ämne väckta förslag har herr *Schenström* anfört, att frågan om bildande af en fond för beredande af lättnader för mindre bemedlade att förskaffa sig egna hem, vore enligt motionärens förmenande i mer än ett hänseende af största vigt för vårt land. Visserligen hade ju statsmagterna under senare år vidtagit åtgärder för att underlätta för mindre bemedlade och obemedlade att förvärfva jord, genom föreskrifter rörande hemmansklyfning, egostyckning och dylikt, men såväl dertill som till bostäder på land och i stad fordrades penningar. Utan att någon verklig hjelp i detta hänseende lemnades af staten, kunde likväl för mången en aldrig så liflig önskan om ett hem i eget hus ej genomföras; och det behöfdes väl ej att orda om hvad det i socialt afseende innebure att söka utsträcka möjligheten för befolkningen i ett land att bilda eget hem samt allt mer väcka känslan för hemmet och dermed äfven kärleken till det stora gemensamma hemmet, fosterlandet.

Särskildt i vårt grannland Danmark hade denna fråga också varit föremål för representationens uppmärksamhet, och år 1897 hade af Folketinget antagits ett lagförslag, som gått ut på att åstadkomma omkring ett tusen så kallade husmanslotter årligen i fem år, hvilket förslag Landstinget dock ej godkänt.

I vårt land vore nog särskilda förhållanden för stora delar af Norrland att taga i betraktande vid bedömande af denna fråga, men i öfriga trakter af Sverige så väl i stad som å landsbygden borde gemensamma bestämmelser i fråga härom tillämpas.

När då, enligt motionärens uppfattning, vore nödigt, att staten trädde emellan för att föra denna fråga framåt, syntes det motionären, att det skulle kunna ske på så sätt, att af statsmedel lemnades till mindre bemedlade för att skaffa sig egna hem å landet eller i stad amorteringslån mot samma ränta och amortering som staten kunde erhålla penningar. Dervid borde bland annat bestämmas, till hvilket värde ungefärligen en lägenhet eller ett hus i förevarande hänseende skulle få uppgå samt huru stort belopp staten dertill skulle lemna, hvilket dock till en början, med hänsyn till det antagligen stora antal lånesökande, ej borde årligen understiga en summa af två millioner kronor. Lånen åter skulle kunna utlemnas af riksbanken emot inteckning inom tre fjerdedelar af fastighetens värde, efter det att vederbörande Konungens befallningshafvande låtit verkställa utredning angående låneansökningens befogenhet.

Herr *Pantzarhielm* har i sin ofvannämnda motion, bland annat, andragit följande:

I vårt land hade på enskild väg en både aktningsvärd och beaktansvärd början blifvit gjord både i ett par städer, särskildt Stockholm och Göteborg, samt på landsbygden, att kalla egna-hems-frågan till lif och föra den framåt. Egna-hems-föreningar hade bildats i Östergötland och derifrån utbredt sig till närgränsande provinser. Man hade från dessa föreningar gjort försök att intressera landsting, hushållningssällskap och Riksdag att genom anslag befrämja rörelsen, hittills, för så vidt motionären hade sig bekant, utan någon nämnvärd framgång.

Visserligen hade också i vårt land statsmagterna haft uppmärksamheten hänvänd på önskvärdheten att åt mindre bemedlade bereda tillfälle att förvärfva mindre jordlotter, men de hittills vidtagna åtgärderna syntes mera hafva gått i rigtning att kolonisera Norrland och andra aflägset belägna landsdelar samt genom utdikning och torrläggning af

mossar och sanka utmarker bereda odlingslägenheter. Hufvudsyftemålet i de vidtagna åtgärderna syntes nästan mindre hafva varit en önskan att tillgodose arbetarebefolkningens trängtan efter egna hem än fast mera en önskan att så billigt och beqvämt som möjligt få våra vidsträckta ut- och ödemarker koloniserade och uppodlade, således tillkomna mera af ren statsekonomisk än social hänsyn. Detta syntes motionären framgå så väl af Riksdagens skrifvelse i frågan den 14 maj 1891 som af den för jordbrukslägenhetskomitén utfärdade instruktionen. Riksdagen hade i sin skrifvelse framhållit, att en talrik befolkning af sjelfständiga mindre jordbrukare vore i hög grad egnad att gifva samfundsbyggnaden styrka och trygghet samt vore äfven under vissa förutsättningar i stånd till att på ett vida fullständigare och intensivare sätt begagna de i jorden slumrande krafterna, än förhållandet vore med de stora jordbruken; att det för dessa större jordbruk också skulle blifva till afsevärd fördel att i sitt granskap hafva en stam af fria bofasta arbetare att lita på och hvilka vid de helt säkert talrika tillfällen, då deras eget lilla jordbruk icke lade beslag på deras egen och deras familjers hela arbetskraft, till egen fördel kunde använda en del deraf till arbete i det stora jordbrukets och industriens tjenst; att detta sista mål kunde och borde uppnås hufvudsakligen på privat väg genom afsöndring från de stora godsen af afsides belägna mindre områden, men att det på sina ställen nog kunde vara ändamålsenligt, om tillfälle gåfves att bilda dylika mindre jordlägenheter genom utskiftning i mindre lotter af sådana statsdomäner, som kunde afyttras, utan att staten derför behöfde besväras med några egentliga omkostnader. I jordbrukslägenhetskomiténs utredning och betänkande ställdes heller icke i fråga, att staten skulle göra något som helst tillskott för att jorden skulle öfverlåtas åt arbetare på billigare vilkor, än som svarade mot dess fulla värde. Tvärtom menade komitén, att det vore ådagalagdt, att mindre jordbruk och byggnadstomter på dertill lämpliga ställen vore så eftersökta, att det icke behöfde befaras, att staten genom att taga en dylik utstyckning om hand skulle behöfva frukta någon ekonomisk förlust. I den regeringsproposition i ämnet, som förelagts 1894 års Riksdag, var ur komitébetänkandet uteslutet så väl planen om torrläggning af staten tillhöriga sankmarker som komiténs koloniseringsförslag. Riksdagen å sin sida plockade ytterligare sönder betänkandet och skärpte i öfverensstämmelse med regeringsförslaget vilkoren för köpeskillingens erläggande. I afseende å den för jordbruket ödesdigra öfverflyttningen af arbetskraft från landet till städerna och andra industri-

centra har motionären vidare anfört, att grunden till denna utvandring till städerna, hvilken äfven hos oss gjort sig märkbar, ehuru ännu så länge i mindre grad — år 1890 t. ex. minskades i Sverige landtbefolkningen med 5,384 personer, under det att samtidigt städernas befolkning betydligt ökades — borde sökas i de ekonomiska, psykiska och etiska moment, hvilka öfver hufvud ligga till grund för vår tids sociala fråga. Trängtan efter oberoende, en högre social ställning och aktning för personligheten trängde allt djupare ned i massan af folket. Idealen af välfefnad, frihet och menniskovärde, som förut ansetts som de s. k. bildade klassernas privilegium, ville delas af mängden. De intelligenta och kraftiga personligheterna droge bort för att söka nå dessa ideal, som de — kanske ofta förgäfves — sökte i städerna, de mindre begåfvade och svagare individerna stannade qvar på landsbygden och avancerade der tåligt och undergifvet, som far gjort före dem, den sociala rangskalan uppåt från vaktpojke till dräng och statkarl eller torpare och nedåt igen till bortauktionerad understödstagare och fattighjon. Samtidigt hotades på många håll jordbruket att gå under till följd af brist på arbetsfolk.

Vid sådant förhållande måste man med- eller motvilligt, förr eller senare, ordna arbetareförhållandena på landsbygden så — och detta visserligen ej minst i jordegarnes eget intresse —, att tillfälle bereddes den ordentlige och skötsamme arbetaren att inom sitt eget yrke, sitt eget verksamhetsområde kunna klättra stegen uppför till en i någon mån åtminstone oberoende och sjelfständig samhällsställning, såsom egare eller arrendator af eget hem. Härigenom skulle äfven bildas en fast stam af uppväxande jordbruksarbetare, som mot daglön biträdde vid sådana större jordbruk, som ej kunde skötas af egaren och hans närmaste. Äfven skulle utan tvifvel härigenom vår jord komma under intensivare bruk och kunna föda kanske dubbelt så många yrkesjordbrukare som nu.

Hushållningssällskapen och landstingen kunde, enligt motionärens förmenande, utan afsevärda kostnader i hög grad främja frågans framgång genom att hvar inom sitt område ställa sig i spetsen för rörelsen, med råd och dåd understödja den enskilda företagsamheten, väcka allmänhetens intresse för saken och genom folkskrifter och anordnande af föredrag sprida en allmännare kännedom om egna-hems-frågan och dess välsignelserika verkningar. Staten hade genom sin kring hela landet spridda jordegendom i vårt land, mera än som förhållandet vore i de flesta andra länder, redan i sin hand en naturlig möjlighet och på samma gång det förnämligaste medlet att genom en sannolikt ganska enkel egostyckning

underlätta bildandet af egna hem och dermed äfven befordra skapandet af ett statsarrendesystem i vid omfattning till väsentlig fromma för jordbruket. Derjemte måste staten träda emellan i och för åstadkommande af ett rationelt kreditväsende, genom hvilket å ena sidan genom billiga, kanske ofta räntefria lån möjlighet skulle beredas obemedlade statsborgare att förskaffa sig egna hem, på samma gång å andra sidan en olycksbringande skuldsättning skulle förekommas.

Den fråga, som i föreliggande motioner beröres, är utan tvifvel af stor vigt. Också har den ej af Riksdagen lemnats obeaktad. Afsevärda åtgärder för beredande af egna jordbruk åt obemedlade och mindre bemedlade hafva af Riksdagen vidtagits; och torde i sådant afseende böra erinras om Riksdagens beslut angående försäljning af mindre kronolägenheter samt dess ofvannämnda år 1894 gifna medgifvande i fråga om styckning af och afsöndring från kronodomäner. Utskottet vill dock ej förneka att önskligt vore, om ökade tillfällen till förvärfvande af egna hem kunde beredas den del af befolkningen, som deraf är i behof. Härvid har utskottet emellertid, i hufvudsaklig anslutning till hvad herr Benedicks i ofvan omförmälda motion anfört, trott sig finna, att åtgärder i förenämnda syfte för närvarande böra inskränkas till underlättande af tillfälle för mindre bemedlade arbetare att å landsbygden förvärfva denna förmån. Frågor angående anordnande af arbetarebostäder inom städerna torde nemligen vara af helt annan innebörd än dem, som afse beredande af egna hem å landsbygden. Dervid torde dock böra erinras, att åtgärder till underlättande för arbetare att förskaffa sig egna hem å landet synas böra afse äfven de obemedlade arbetare inom städerna, för hvilka förhållandena medgifva att de kunna bo å närliggande landsbygd.

Af motionärerna har framhållits, att ifrågavarande ändamål skulle kraftigt främjas, om tillfälle kunde beredas dem, som sökte förvärfva sig egna hem, att mot billiga vilkor erhålla lån af staten. Utskottet har visserligen ansett hvad i sådant afseende blifvit anfördt, vara värdt att uppmärksammas; men då någon utredning i detta ämne icke föreligger, har utskottet icke velat inlåta sig på bedömande af de antydda åtgärderna. Att denna liksom öfriga på förevarande angelägenhet inverkande frågor underkastas en allvarlig pröfning, synes emellertid vara önskvärdt; och har utskottet derför trott sig böra föreslå Riksdagen att med anledning af de anförda motionerna begära Kongl. Maj:ts åtgörande för vinnande af den utredning, som i förevarande afseende kan vara erforderlig, dervid

de kostnader, som af utredningen kunna föranledas, torde kunna af Kongl. Maj:t af tillgängliga medel förskjutas.

Utskottet hemställer alltså,

a) att Riksdagen må, med anledning af herrar Benedicks', Schenströms och Pantzarhielms ifrågavarande motioner hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t behagade föranstalta om utredning, huruvida och i hvilket afseende ytterligare åtgärder må kunna vidtagas för beredande af tillfälle för mindre bemedlade arbetare att på landsbygden förvärfva sig egna hem, samt derefter till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna utredning må föranleda;

b) att herr Pantzarhielms i förberörda motion väckta förslag om beviljande af ett förslagsanslag å 10,000 kronor för bestridande af kostnaderna för förenämnda utredning icke må af Riksdagen bifallas;

c) att herr Nyströms förevarande motion icke må vinna Riksdagens bifall; samt

d) att ej heller herr Jakobsons ofvan omförmälda motion må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 5 maj 1899.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.

Stockholm, Nya Tryckeri-Aktiebolaget 1899.